

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzcyk

SSN Marian Kocon

Protokolant Anna Jędrzejczak

w sprawie z powództwa W. P.
przeciwko E. L.
z udziałem interwenienta ubocznego Gminy Miasta G.
o wydanie nieruchomości,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 lutego 2021 r.,
na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy w G.
postanowieniem z dnia 7 stycznia 2020 r., sygn. akt III Ca (...),

"Czy osobie nabywającej od dłużnika własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego po jego zajęciu w postępowaniu egzekucyjnym przysługuje skuteczne roszczenie windykacyjne przeciwko osobie, która zawarła umowę sprzedaży tego prawa z nabywcą licytacyjnym, legitymującym się formalnie prawomocnym postanowieniem o przysądzeniu, w sytuacji, gdy brak było podstawy do stwierdzenia prawomocności tego orzeczenia, które zostało następnie uchylone, zaś dla lokalu nie założono księgi wieczystej?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 12 czerwca 2018 r. oddalił powództwo W. P. przeciwko E. L. o nakazanie pozwanej wydania powodowi lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w budynku przy ulicy M. w G., znajdującego się w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej „Z.” w G..

W sprawie ustalono, że spółdzielcze własnościowe prawo do opisanego lokalu, przysługujące B. D., zostało zajęte w dniu 5 lutego 2008 r. w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w G.; dla lokalu tego nie założono księgi wieczystej. O wszczęciu egzekucji z tego prawa Spółdzielnia Mieszkaniowa „Z.” została zawiadomiona przez komornika pismem doręczonym jej w dniu 7 lutego 2008 r. Na podstawie umowy zawartej w dniu 30 kwietnia 2008 r. w formie aktu notarialnego prawo to wraz z wkładem budowlanym dłużniczka B. D. sprzedała powodowi.

W toku dalszego postępowania egzekucyjnego Sąd Rejonowy w G. postanowieniem z dnia 19 grudnia 2012 r. udzielił przybicia zajętego spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego na rzecz nabywcy licytacyjnego L. R. za cenę 102 000,00 zł, a następnie - postanowieniem z dnia 30 stycznia 2013 r. - przysądził to prawo na jej rzecz; prawomocność tego ostatniego postanowienia stwierdzono z dniem 2 marca 2013 r. L. R. sprzedała nabyte prawo pozwanej E. L. w dniu 5 listopada 2013 r. za cenę 121500,00 zł; umowa została zawarta w formie aktu notarialnego po przedstawieniu notariuszowi zaświadczenia wystawionego przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Z.” w dniu 31 października 2013 r., stwierdzającego, że zbywane prawo przysługuje L. R..

Sąd Okręgowy w G. postanowieniami z dnia 17 października 2014 r. uchylił postanowienia Sądu Rejonowego w G. o udzieleniu przybicia oraz o przysądzeniu własności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego na rzecz L. R.. Sąd Rejonowy w G. po ponownym rozpoznaniu sprawy postanowieniem z dnia 23 grudnia 2014 r. odmówił udzielenia przybicia tego prawa na jej rzecz i uchylił czynności egzekucyjne podjęte po wydaniu pierwotnego postanowienia o udzieleniu przybicia; postanowienie to uprawomocniło się w dniu 5 lutego 2015 r.

Sąd Okręgowy w G. oddalił powództwo W. P. przeciwko E. L. i L. R. o ustalenie nieważności umowy sprzedaży z dnia 5 listopada 2013 r. oraz o ustalenie bezskuteczności tej umowy.

Sąd Rejonowy, oceniając tak ustalony stan faktyczny, uznał - odwołując się do treści art. 925 § 1 zdanie drugie k.p.c. - że powód nie nabył skutecznie od dłużniczki prawa do przedmiotowego lokalu na podstawie umowy zawartej w dniu 30 kwietnia 2008 r., gdyż wcześniej prawo to zostało zajęte przez komornika sądowego. W

konsekwencji przyjął, że powód nie ma legitymacji procesowej do wytoczenia powództwa windykacyjnego przeciwko pozwanej. Wskazał przy tym, że skuteczne było nabycie prawa do lokalu przez poprzedniczkę prawną pozwanej a następnie przez samą pozwaną.

Sąd Okręgowy, rozpoznając apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego, powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na szczególną sytuację prawną pozwanej, nie mającej wiedzy o naruszeniach prawa prowadzących do upadku postanowień o przybiciu i przysądzeniu własności oraz działającej w zaufaniu do organów postępowania egzekucyjnego i jego uczestników.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić je do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, zgodnie z którym podjęcie uchwały rozstrzygającej zagadnienie prawne stanowi - ze względu na jej wiążący charakter (art. 390 § 2 k.p.c.) - wyjątek od zasady samodzielnego rozstrzygania sprawy przez sąd właściwy. Z tego względu wskazuje się na potrzebę ścisłej wykładni przesłanek stosowania art. 390 k.p.c. (zob. m.in. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1999 r., III CZP 62/98, OSNC 1999, Nr 10, poz. 166 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 listopada 2008 r., III CZP 21/08, nie publ.; z dnia 29 października 2009 r., III CZP 79/09, nie publ. i z dnia 12 stycznia 2010 r., III CZP 106/09, nie publ.). Podkreśla się przy tym, że przedmiotem zagadnienia prawnego może być jedynie taka poważna wątpliwość prawna, której wyjaśnienie w formie uchwały jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd drugiej instancji. Sąd ten powinien zatem szczegółowo wyjaśnić, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne; obowiązany jest również wykazać, że wątpliwości te pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem środka odwoławczego. Przytoczone w tym zakresie argumenty podlegają rozważeniu przez Sąd Najwyższy, który w pierwszej

kolejności bada, czy spełnione zostały warunki do podjęcia uchwały (por.m.in. uzasadnienia postanowień Sądu Najwyższego: z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, nie publ.; z dnia 30 maja 2003 r., III CZP 30/03, nie publ.; z dnia 14 listopada 2006 r., III CZP 84/06, nie publ.; z dnia 20 listopada 2009 r., III CZP 90/09, nie publ. i z dnia 22 października 2010 r., III CZP 80/10, nie publ.). Warunki takie nie zostają spełnione, jeżeli przedstawione zagadnienie prawne w istocie nie odzwierciedla poważnych wątpliwości a jego rozstrzygnięcie ma jedynie legitymizować pogląd sądu drugiej instancji (zob.m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18 czerwca 2015 r., III CZP 30/15, nie publ.; z dnia 28 stycznia 2016 r., III CZP 105/15, nie publ. oraz z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 79/14, nie publ.). Instytucja zagadnień prawnych nie może być wykorzystywana do przerzucenia na Sąd Najwyższy decyzji jurysdykcyjnej obciążającej sąd orzekający.

Ocena, czy zachodzi potrzeba rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego, wymaga uprzedniego wstępnego rozważenia zarzutów podniesionych w środku odwoławczym oraz możliwych kierunków rozstrzygnięcia sprawy w zależności od sposobu rozwikłania poważnych wątpliwości leżących u podłoża tego zagadnienia. Oceny tej dokonuje sąd drugiej instancji; może on wykazać w ten sposób, że rozstrzygnięcie poważnych wątpliwości prawnych ujętych w zagadnieniu prawnym ma znaczenie dla wyniku sprawy. Gdyby sąd drugiej instancji nie miał obowiązku wstępnego rozważenia zarzutów apelacyjnych pod kątem celowości pytania prawnego, musiałby tego dokonać Sąd Najwyższy, a to nie mieści się w jego ustawowej roli określonej w art. 390 k.p.c. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 marca 2011 r., III CZP 1/11, nie publ.; z dnia 18 marca 2010 r., II PZP 2/10, nie publ. i z dnia 14 marca 2014 r., III CZP 132/13, nie publ.).

Sąd Okręgowy nie podjął nawet próby wykazania istnienia związku przyczynowego między wątpliwościami ujętymi w pytaniu a rozstrzygnięciem o zasadności rozpoznawanej apelacji; nie wyjaśnił, jak - według niego - kształtowałaby się ocena tego środka odwoławczego w zależności od sposobu rozstrzygnięcia przedstawionych wątpliwości. W szczególności nie odniósł się do skutków prawnych zajęcia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego w postępowaniu egzekucyjnym. Tymczasem to właśnie ocena tych

skutków – kwestionowana w apelacji - przesądziła o oddaleniu powództwa przez Sąd pierwszej instancji. Bez przeprowadzenia weryfikacji zasadności tej oceny nie można uznać, że wyjaśnienie wątpliwości przedstawionych przez Sąd drugiej instancji jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy.

Zastrzeżenia budzi również sposób sformułowania przedstawionego zagadnienia prawnego. Pytanie mające odzwierciedlać jego istotę nie zostało powiązane z konkretną normą prawną ani wykładnią określonego przepisu; wynika z niego w gruncie rzeczy oczekiwanie wskazania sposobu rozstrzygnięcia sprawy o szczególnym stanie faktycznym, będącym następstwem naruszeń przepisów postępowania egzekucyjnego. Wypada zatem przypomnieć, że możliwość przedstawienia zagadnienia prawnego nie stanowi narzędzia do „uzdrawiania” sytuacji procesowych nietypowych, wykraczających poza model postępowania cywilnego, będących następstwem oczywistych błędów popełnionych przez sąd orzekający. Znalezienie rozwiązania umożliwiającego wyjście z takich sytuacji należy do sądu właściwego w toku instancji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r., III CZP 92/18, OSNC 2019, nr 12, poz. 127).

Z tych względów Sąd Najwyższy, wobec niespełnienia przesłanek przewidzianych w art. 390 § 1 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

jw